

megtenni soha, hogy ne a magyar hazához, hanem idegen fajzathoz karoljon szent magyar földet!

A Kárpátok koszoruja ma is minket övez. Annak lejtői ma is felénk hajlanak. A Kárpátok erei ma is, és örökre a magyarság szive felé sietnek!

Mert a magyar haza ma is, és azonképen egy test és egy lélek, ahogyan azt az Isten teremtette! Ahogyan azt eleink a magyarság honának választották!

A magyar haza meg van az erdős szép hegy-koszorúval együtt!

Arról mi nem mondunk le soha!

Most csak a megváltás szenvedéseit éljük!

Az erdős hegy-koszorúval lesz meg a mi glóriánk!

„Feltámadunk!”

Kaán Károly.

Erdészeti törvénykezésünk hiányai és feladatai.

Irta: *Biró Zoltán* min. tanácsos.

Helyes erdőgazdasági politikára talán sohasem volt nemcsak hazánknak, de egész Európának nagyobb szüksége, mint éppen a mostani időkben.

A háboru pusztításai az egész művelt világ erdőterületeit és fakészleteit hihetetlen mértékben vették igénybe.

Még ennél is nagyobbak azonban azok az újabb igények, amelyeket a helyreállítás munkája az erdőgazdasági termékek tekintetében támaszt.

A rengeteg kereslet már ma is érezteti hatását. Mi lesz még akkor, ha a nemzetközi forgalom csak némileg is megnyílik?

Az erdőgazdaság meglévő állománykészletei hihetetlen támadásoknak lesznek kitéve.

Igen hathatós törvényes védelemre lesz szükség és a magyar törvényhozás feladatai között sem lehet a legutolsó az erdőgazdasági politika helyes mederbe terelése.

Ezért nyugodtan állíthatjuk, hogy kevés annyira aktuális cikk látott az Erdészeti Lapok hasábjain napvilágot, mint *Kaán* Károlynak a lap legutóbbi számaiban megjelent cikksorozata.

Csak örömmel állapíthatjuk meg azt a tényt, hogy éppen az erdészet jelenlegi hivatásos vezetője az, aki a magyar edészetnek ezt a — véleményem szerint — ma legfontosabb kérdését felszínre vetette.

Viszont úgy vélem, hogy mindenkinek, aki a kérdéssel foglalkozott vagy foglalkozik, kötelessége meggyőződését nyilvánosságra hozni. Hiszen a legkisebb építőké is előnyösen lesz használható ahhoz az új védőbástyához, amelyet a magyar erdők védelme érdekében emelnünk kell.

Az utat, amelyen haladnunk kell, *Kaán* cikke igen helyesen jelöli meg.

A mult tanulságai adhatják egyedül kezünkbe azt a vezérfonalat, amelyet a jövőben követnünk kell.

A cikk gondolatmenetét követve vonjunk először párhuzamot a két erdőtörvény (az 1807. évi XXI. és 1879. évi XXXI. t.-cz.) intézkedései között.

Keressük azután, mennyiben feleltek meg az eddigi intézkedések céljuknak s amennyiben nem feleltek meg, mi volt ennek oka?

Ezekből a tanulságokból vonjuk azután le a jövőt illető következtetéseket.

Az 1807. évi XXI. t.-cz.-t illetőleg nem a közkézen levő magyar fordításra, de az eredeti latin szövegre támaszkodom.

A fordítás ugyanis véleményem szerint hibás, akár azért, mert a fordító nem volt a latin szöveg szakkifejezéseivel tisztában, akár pedig azért, mert a megfelelő szakkifejezések a magyar műszótárból ebben az időben még hiányoztak.

A két törvény intenciója között jelentékeny eltérést találunk.

Az 1807. évi XXI. t.-cz. csupán a közérdek szempontjából¹⁾ káros erdőpusztításnak kíván gátat vetni.

Ezzel szemben az 1879. évi XXXI. t.-cz., bár a szabad

¹⁾ A törvény a „publico” szót használja, amelyet a régies magyar szöveg „közállomány”-nak fordít.

használat kidomborításával, már az erdők használatának bizonyos korlátozását tartalmazza.

Még jobban kitűnik ez a körülmény, ha megállapítjuk azt, mit tekint az 1807. évi erdőtörvény erdőpusztításnak.

Ilyen esetet a törvény négyet állapít meg, még pedig:

1. ha az erdő levágása (succisio) nyilvánvalóan túl megy azon a módon, amelyet az utánnövés¹⁾ érdeke (ratio) megkíván;

2. ha a levágást, a nyilvánvaló szükség esetén kívül, oly időben és oly módon foganatosították, amelyek folytán a tuskók sarjadásának²⁾ szükségszerűen el kell pusztulnia;

3. ha a levágás megtörténte után az utánnövésről az ápolás³⁾ szokásos módjai szerint nem gondoskodtak;

4. vagy végül, ha az erdők kiirtása (exstirpatio) olyan helyen történt, amely másféle használatra nem alkalmas, ennél fogva az élő fák gyökerestől való kiirtása folytán (arboribus eradicatis) hasznavehetetlenné válik.

Erdőpusztításnak tehát a törvény elsősorban az olyan használatot minősíti, amikor a vágással egyidejűleg vagy azután nem gondoskodtak arról, hogy a feltétlen erdőtalajon állott régi erdő helyén új erdő létesüljön.

A használati módok közül csupán a feltétlen erdőtalajon foganatosított irtást tiltja. A használat mérvére nézve, amíg az erdőt a tulajdonos használja, korlátokat nem szab.

Ezzel szemben az 1879. évi XXXI. t.-cz. mint új fogalmat állítja be a véderdőt s ebben már nemcsak az irtást, de a tarvágást is tiltja.

¹⁾ A latin „succrescentiá“-t fordította a magyar szöveg „sarjnövés“ szóval, holott az egész határozottan a magról kelt újulatot jelenti.

²⁾ A latin szövegben „repululationem stipitium“. A „stipes“ kifejezetten tuskó és nem törzs.

A „repulatio“ pedig a sarjadás latin kifejezője. A különbség a „repulatio“ és a „succrescentia“ között egészen világos.

³⁾ A törvény szövege szerint „per ordinarios conservationis modos“. Tehát a befejezett vágás után is elégnék tartja az ápolást, védelmet arra, hogy a letarolt területen új erdő keletkezzék.

A feltétlen erdőtalaj fogalmát, s az ezekben tilalmazott irtást átveszi.¹⁾

Az erdőknek bizonyos — sajnálatosan a tulajdonos szerint elkülönített — részében az üzemterv szerint való használatot kötelezővé teszi, s így már ezeknél a használat mérvét is korlátozza.

A futóhomokon álló erdők védelme tekintetében hozott határozatok szintén újak, mert az ezekre vonatkozó 1807. évi XX. t.-cz. a védelem tekintetében vajmi kevés intézkedést tartalmaz.

A mulasztások folytán kopáran maradt területekre az 1807. évi törvény — bár a mesterséges felujtást ismeri — csupán a védelmet írja elő.²⁾

Ezzel szemben az 1879. évi XXXI. t.-cz. az ilyen területekre már kimondja a mesterséges felujtás kötelezettségét.³⁾ Mig azonban az 1807. évi törvény az erdőpusztítót zárlattal, tehát a vagyoni felett való rendelkezés elvonásával sújtja, addig az 1879. évi törvény már csak a pénzbírsággal való sújtást ismeri, s csupán a már elkopárosodott területek beerdősítésénél nyújt valamelyes módot az állami, illetőleg hatósági beavatkozásra.

A legeltetést az 1807. évi törvény az összes levágott és erdőművelés alá vett területeken feltétlenül tiltja.

Az 1879. évi XXXI. t.-cz. ezt a feltétlen legeltetési tilalmat már csak a véderdők és futóhomokon álló erdőkre vonatkozólag tartja fenn. A fiatalosoknak a legeltetéssel szemben való fokozott védelme azonban már csak a legeltetésre vonatkozó büntető rendelkezésekben van meg.

¹⁾ Sajnos, a törvény szövegéből kimaradt a leglényegesebb szó, hogy az illető terület mezőgazdasági művelésre „állandóan” alkalmas legyen. Nem zárta ki ezenkívül a törvény a legelővé való átalakítást, amire ideig-óráig minden elgyomosodott, lepusztított erdőtalaj alkalmas, de ami a legtöbb kopár terület keletkezésének az oka. Ez a hibás megkülönböztetés vált dombvidéki és hegyi erdeink átkává.

²⁾ Még a zárlat alá vett erdőben is csak a használat mérvét korlátozza és a legeltetésnek a vágásokban és a mesterséges erdősitésekben való betiltását írja elő. A fiatalosok védelmét, „amíg a marha szája alól kinő”, csak az 1840. évi mezőrendőri törvényben találjuk meg.

³⁾ Az 1879. évi XXXI. t.-cz. erre vonatkozó rendelkezése sem egészen világos s a feltétlen erdőtalajon álló erdőkre nézve félremagyarázásra is alapot ad.

Megállapíthatjuk tehát, hogy az 1879. évi XXXI. t.-cz. a gazdasági kívánalmak tekintetében fejlődést mutat.

A legjelentékenyebb fejlődést éppen abban látom, hogy

1. az évszázados és egyes körökben még máig is elterjedt felfogással, hogy „az erdő magától nő”, szakított. Az előző törvényes intézkedések az erdő megtelepülése érdekében pusztán a védelmet, a legeltetés tilalmazását, a használatok bizonyos mérvű korlátozását írják elő még arra az esetre is, amikor a pusztítás már tényleg megtörtént. Ezzel szemben az 1879. évi XXXI. t.-cz. arra az esetre, ha a felujulás bizonyos időn belül természetes uton meg nem történik, kötelezővé teszi a mesterséges felujítást.

2. Előírja a rendszeres, tervszerű használatot is, sajnos, csak az erdők egy részére, s itt is helytelen megkülönböztetés alapján, amit az előző törvényes intézkedések csak az erdőpusztítás esetére mintegy büntetésképpen és csakis a zárlat tartamára irtak elő.

3. Ott, ahol ez feltétlenül szükséges (véderdők stb.) a használat módját is bizonyos mértékig korlátozza.

Belátták tehát az előző törvény három legnagyobb hiányát, t. i. hogy

1. az erdő fenntartásához nem elég a letarolt erdőterületeknek a védelme, természetes felujítás híján bele kell mesterségesen is nyulni, hogy azokon erdő települjön meg;

2. a rendszeres erdőgazdaság alapfeltételét, a tartamos gazdálkodáshoz szükséges élőfakészletek védelmét, az 1807. évi törvény nem biztosítja;

3. a használat módját nem elég a talaj minőségéhez képest korlátozni, s hogy nem elég pusztán az irtási tilalmat kimondani a feltétlen erdőtalajon álló erdőkre.

Megvoltak és ismeretesek voltak az alapvető rendelkezések, amelyeken felépülhetett volna a rendszeres erdőgazdaság, de a törvény igen félve nyult ezekhez a kérdésekhez, s már magában hordta azokat a hibákat is, amelyek miatt a fejlődés nem következhetett be a kívánt mértékben.

1. A felujítás kötelezettségét hat évi időtartamhoz szabta, holott a sikeres mesterséges felujításnak éppen az a titka, hogy nyomon kövesse a használatot.

Ehelyett a helytelenül foganatosított természetes felújításoknál, ahol az állományba való tulságos belenyulás miatt fiatalos megtelepülésére már kilátás sem volt, a mesterséges pótlás — a néhány magfa czimén — időtlen időkgig elmaradt.

Ugyanez volt az eset a tarvágásoknál is, ahol a hat évi időtartam alatt a terület — a mezőgazdasági közteshasználat néhány kivételes esetén kívül — a hat év alatt teljesen elvadult.

Csak ilyenkor állott be azután a lehetősége annak, hogy a birtokost határozatilag lehessen kötelezni a felújításra.

2. A rendszeres, tervszerű használatot nem terjesztette ki a törvény az összes, feltétlenül fenntartandó erdőkre.

A rendszeres használatra kötelezett erdőknél pedig a szerencsétlen tulajdonjogi megkülönböztetés azt eredményezte, hogy a tulajdonos minőségében beállott változás a kötelezettség megszüntét vonta maga után.

Nem az ilyen erdők eladása vagy felosztása eredményezte a pusztulást, de az, hogy az eladott vagy felosztott erdő már nem esett üzemtervszerű, rendszeres kezelés kötelezettsége alá.

3. A használati módok megszabásánál tág teret hagyott a törvény arra, hogy az egyes használati módokkal nemcsak élni, de visszaélni is lehessen.

S e tekintetben számtalan visszaélést követett el ugy az egyik, mint a másik gazdasági eljárással.

Tarravágott felújítatlan pusztaságok, gyommal benőtt, egy egy visszahagyott magfával tarkított, elhibázott természetes felújítások, kiélt, elvénhedt sarjerdők igen sok szomorú példája igazolja ezeket a visszaéléseket.

Igazolja sok esetben olyan helyen, ahol a közvetlen közelben a rendszeres gazdaság ugyanolyan használati módok mellett elismerésre méltó eredményeket ért el.

Ezeket az eredendő hibáit a törvénynek ki lehetett volna küszöbölni s káros hatásukat tompítani, ha nem járult volna még két súlyos körülmény ahhoz, hogy a hátrányok még jobban kifejlődhessenek.

Ez a két hátrány volt a végrehajtás lehetetlenül korlátolt módja és az erdészeti törvénykezésnek — a védelem és a fenntartás szempontjából — negyven éven át való helybenmaradása.

A végrehajtás legnagyobb hibája az volt, hogy a tetteges (fakultatív) beavatkozásra módot nem nyújtott.

A felújítást elmulasztó birtokost birsággal sújtotta, de nem adott módot arra, hogy az erdősitést az ő költségén az állam is foganatosíthassa.

A tilosban legeltető erdőbirtokosra ruházták a pénzbridságot, de azontul is vigan legeltetett a tilalmazó területen mindaddig, amig ismét tetten nem érte az ellenőrző közegek valamelyike. Mert a fokozott ellenőrzésről továbbra senki sem gondoskodott.

Az üzentervet elkészítették a 17. § alá eső birtokra, de az üzentervtől eltérő használatok engedélyezése napirenden volt. Napirenden volt minden kényszerítő körülmény nélkül.

Hiszen volt eset rá, hogy 100 éves vágásfordulóra berendezett, közel 20.000 kat. holdas egyházi birtoknak 20 év alatt leendő letarolását ugy a vagyonfelügyeleti, mint az erdőfelügyeleti hatóság a szakközegek ellenkezése daczára engedélyezte.

Engedélyezte annak daczára, hogy a terület karsztos jellegű meredek hegyvidék volt, s az egész gazdaságban egy négyzetméter csemetekertet nem lehetett találni.

Sőt a 20 év lejártával a használati engedélyt a felügyeleti hatóságok újabb 10 évvel meghosszabbították.

Fedte-e az ilyen engedély a törvény 17. §-ának intenczióját?

A másik hiány a törvény természetes fejlődésének elmaradása volt.

Gazdasági életünk, közlekedési viszonyaink, a fakereslet és fafelhasználás az utolsó négy évtized alatt többet fejlődtek, mint az előző négy évszázad alatt. Ellenben az erdőtörvény nem változott.

A véderdő kiirtásáért, vagy tarvágásáért kat. holdanként 200 korona birságot szabott ki a törvény akkor, amikor a termelt, illetőleg termelhető fa értéke 8—10.000 korona volt.

Az erdőrendészeti áthágás tehát végeredményében „jó üzlet” volt az áthágóra nézve.

Ugyanilyen volt az eset a legeltetési kihágásoknál is. A pásztor leülte a 6—8 napot, a gazda pedig lefizetett egy-egy darab marha után 2—3 koronát. Ezzel szemben okozott az erdőbirtokosnak ezrekre menő kárt, maga pedig nyert százakat, sőt ezreket. Mert a legrosszabb legelőn is tizszer annyit fizetett volna

már az utóbbi időben legelőbér czimén, mint amennyit büntetés czimén a tilos legeltetésért fizetnie kellett. S még jó volt a birto-
kosra, ha nem került a dolog bűnügyi eljárásra, amikor a „tény-
leges kár“-t nem ritkán két-három év múlva kellett megállapítani!
Tanukkal igazolni, hogy esős idő volt-e vagy napsütéses a kár-
tétel idején. Sőt ha a „szándékosság“ nem volt igazolható, leg-
több esetben a büntetés elmaradt s a kártevő csak a „tényleges
kár“-t térítette meg.

Ezek a hiányok közismeretűek voltak, de kiküszöbölésükre
nem történt semmi.

Vegyünk másik példát.

Mindenki tudta és tudja, mi volt az erdélyi és egyéb ará-
nyosítások célja.

Ki akarták vonni az erdőt a rendszeres gazdálkodás kötele-
zettsége alól.

Éveken át firtatták az ügyet a lapok, foglalkozott vele a tör-
vényhozás, s orvosolta-e a bajt gyökeresen?

Véleményem szerint nem.

Az egyéni jutalék kiadását területhez kötötte a törvényhozás.
Felmentette az elsőrendű közérdek figyelembevételére (a rendszeres
erdőgazdálkodás és az erdők fenntartása) alól a közösből kiváló
nagybirtokot, de kötelezte rá a közösből maradó kicsit.

Pedig a legegyszerűbb megoldás lett volna kimondani, hogy
a közösből kiadott jutalékot továbbra is rendszeres gazdasági terv
szerint kell használni. Sőt éppen a nagyobb birtokoknál ki kellett
volna kötni még azt is, hogy az alkalmazandó vágásforduló nem
lehet kisebb, mint eredetileg az egész közös birtoké volt. Ez a
megoldás — azt hiszem — megszüntette volna úgy az arány-
részek összevásárlását, mint az indokolatlan kiválási törekvéseket is.

Indokolatlant mondok, mert éppen a nagybirtok, a nagyobb
jogosultság kiválása sok esetben indokolt volt gazdasági okokból.

Maga a közbirtokosság költséges és nehézkes szervezet.
A tagok érdekei annál ellentétesebbek, minél nagyobb a külön-
ség az arányrészek között. A törpebirtokos minden szükségletét
a nagybirtokos rovására kívánja kielégíteni, sőt nem ritkán éppen
ezekből kerülnek ki a legmegátalkodottabb erdőkárosítók. Hiszen
csak a „magáét“ veszi ki mindegyik! Viszont ridegen elzárkóznak

minden számottevő beruházástól, mert hiszen a legnagyobb beruházás is csak a nagyobb birtokosnak hoz számottevőbb, kézzelfoghatóbb hasznot.

Vizsont apró közbirtokosságoknál az adminisztráció gyakran felemésztí a várható jövedelem tekintélyes részét.

Maga az élet azt igazolta, hogy az ilyen közös birtokok gazdasági fejlődése mindig lassabb, nehezkesebb volt, mint az önálló gazdaságra alkalmas, helyesen vezetett egyéni gazdaságé. Nem az ilyen egyéni gazdaság kialakulását kell tehát megakadályozni, de azt, hogy ez az egyéni gazdálkodás helytelen, a közérdekre káros mederbe terelődjék.

Pedig éppen az általános gazdasági fejlődés által adott helyzet magában hordta ennek a káros mederbe terelődésnek az előfeltételeit.

Közlekedési viszonyaink egy-egy évtized alatt többet fejlődtek, mint előzőleg egy-egy évszázad alatt.

A fafogyasztó iparágak fejlődését, anyagszükségletük emelkedését meg éppen arányba sem lehet állítani az előző időkkel, olyan rohamos volt az emelkedés.

Az előbbi tekintetben talán elég lesz vasúthálózatunknak az utolsó négy évtized alatt történt fejlődésére, az utóbbi tekintetben pedig a bükk műszaki felhasználására, a vasutak, a bányák, a papir- és vegyi ipar szükségleteinek emelkedésére rámutatni.

Nemcsak a belföldi fogyasztást meghaladó termelésünk, de a termelés és feldolgozó iparnak az ország belterületén való aránytalan elhelyezkedése is tág teret nyitott a kereskedelemnek, amely a gazdasági és közlekedési viszonyok említett változásaival sokkal hamarabb jött tisztába, mint a helyhez kötött erdőbirtokos.

Kereste az alkalmat, hogy ezeket az ismereteit a maga javára kamatoztassa.

Ezzel szemben a legtöbb erdőbirtokosnál még a legelemibb termelési munkához való berendezkedés is hiányzott. Hiányzott a tőke, amely a berendezkedést lehetővé tegye, az idegen tőke pedig — már a pénzvviszonyok folytonos hullámozása miatt is — csak nagyon drágán és nehezen volt igénybe vehető.

Ezek az ellentétek, a birtokosztály nehezkesebb mozgása eredményezték azután azt, hogy a sokkal mozgékonyabb keres-

kedelem, s az elhelyezkedést kereső nagytőke befészkelődött az erdőgazdaságba és a kényelmesebb, vagy kevésbé ahhoz értő erdőbirtokost — legfőbnyire csak látszólag előnyös szerződés árán — elszorította az erdőgazdaság egyik legfontosabb munkájától, a tulajdonképeni aratástól.

Nagyarányu szükségleteknek rövid időn belül, kevés munkahelyen való kielégítésére törekedett. Még ugynevezett hosszú szerződésai is aránytalanul rövid időre terjedtek ki az erdőgazdaság hosszútartamu gazdasági időegységéhez képest. Már természeténél fogva az volt a célja, hogy a tömeges használatot honosítsa meg, s kész prédául kínálkoztak neki azoknak az erdőbirtokoknak a felhalmozott készletei, amelyeket a törvény az ilyen felhasználástól egyáltalán nem, vagy nem eléggé védett. S ez a „termelés“ bizony erdőgazdasági szempontból nem sokban különbözött a pusztítástól.

Ennek a következménye azután az a sajnálatosan szomorú, de a valóságot mindenben fedő kép, amelyet *Kaán* cikke teljes részletességgel tár fel.

A káros következményeket még inkább fokozta a háborus években és az azutáni időben beállott kényszerhelyzet.

A munkaerő megfogyatkozása, a hadsereg igényeinek állandó növekedése, a szállítás folyton fokozódó nehézségei szinte parancsolólag követelték az ilyen tömegtermelések előmozdítását, ujak létesítését.

A tulajdonképeni háboru megszűnte után pedig a rendkívüli keresleten felül a bizonytalan pénzügyi viszonyok, az anyagárak mérhetetlen emelkedése terelték a nagytőke s a jövő gazdaságával mit sem törődő vállalkozás törekvéseit ebbe az irányba.

Ezért ebben a tekintetben sohasem volt a helyzet annyira kiélesedve, mint éppen ma.

S még jó, ahol az így lepusztított erdő talaja továbbra is az erdőgazdaság szolgálatában maradt.

De sajnos, maga a törvény ezt a talajt nem követeli minden esetben vissza az erdőgazdaság részére akkor, amikor a 17. § alá nem tartozó erdőknél a nem feltétlen erdőtalaj további használatát teljesen a birtokos tetszésétől teszi függővé.

Magát a megkülönböztetést a kétféle erdőtalaj között (feltétlen és nem feltétlen) indokolja több körülmény.

A csak erdőnek alkalmas területet feltétlenül meg kellett menteni az erdőgazdaság részére, ennek a kiirtása elé tehát teljes törvényes tilalmat kellett állítani.

Másrészt az erdőtörvény életbelépése idején még folyamatban voltak olyan urbéri és egyéb birtokrendezések, amelyek során erdős területeket közvetlen mezőgazdasági célokra kellett átadni. De maga az erdőgazdaság érdeke is sokszor megkívánta még, hogy egyes, erre a célra alkalmas és feltétlenül szükséges területek az erdő gyanánt való művelés alól elvonassanak.

Feltétlen irtási tilalmat tehát nem lett volna indokolt az ilyen területekre kimondani, mert annak betartását maga a gazdasági élet tette volna lehetetlenné.

Igy viszont az eredmény az volt, hogy éppen az erdőben szegény vidékeken az amugy is kevés erdőterület jelentékeny része a birtokosok földhétségének esett áldozatul.

Sőt ebben a tekintetben vezetett maga az állam, hiszen legtöbb telepítési akciója a nagy Alföld amugy is csekély erdőterületének apasztásával járt.

Ennek a káros következményeit nem enyhítette az erdővásárlási alap létesítése sem, mert egyes hegyvidéki erdőterületek megszerzésével nem lehetett sem az Alföld fátlanságának, sem az erdők egyenetlen elosztásának hátrányait megszüntetni.

Evvel el is jutottunk a kérdés fordulópontjához.

Helyes és egészséges gazdasági rendszer csak akkor fejlődhetik ki, ha az egyes művelési ágak között megvan a megfelelő arány.

Amint a legfokozottabb szemtermelésnek elengedhetetlen kelléke, hogy a nélkülözhetetlen állatállomány táplálásához szükséges takarmánymennyiséget is előállítsa, éppen úgy az intenzív okszerű mezőgazdaságnak már ma is nélkülözhetetlen feltétele az, hogy bizonyos mennyiségű erdőterület álljon lehetőleg közelben állandóan rendelkezésre.

Nem kívánok itt azokra a kulturális közegészségügyi, éghajlati hatásokra kitérni, amelyek bizonyos mértékű erdőterület fenntartását követelik. Csupán magának a mezőgazdaságnak az elodázhatatlan faszükségleteivel kívánok bizonyítani.

A fát maga a gazdaság nagy tömegben két célra használja:

tüzelésre és gazdasági szerszámfának, beleértve az utóbbiba a szőlő-, gyümölcs-, komló- stb. termelésnél nélkülözhetetlen karószükségletet és a kisebb építkezések faanyagát is.

Köztudomásu, hogy tüzelőszükséglet fedezése tekintetében a kilátásaink kedvezőtlenebbek a mostaniaknál, mert hiszen az általános szénhiány, a széntermelés rendkívüli drágulása, a rendelkezésre álló széntelepek korlátolt teljesítőképessége közismert dolog.

A fára, mint tüzelőanyagra tehát jobban rá leszünk utalva, ha csak nem akarjuk ismét a más célokra nélkülözhetetlen szalmát és egyéb anyagokat erre pocsékolni.

Szükség lesz a tüzelőre annál inkább, mert a kézi és igáseső megfogyatkozása és megdrágulása miatt a mezőgazdaságban is nagyobb tért kell foglalnia a gépmunkának.

Fokozottabb lesz a hiány a műfaanyagokban.

A háboru nemcsak az évtizedek óta gyűjtött tartalékkészleteket emésztette fel, de az építkezések, helyreállítások elmaradása, az elpusztított vidékek újraépítése, a jórészt szünetelő ipari tevékenység újrafelvétele annyi új készlet termelését teszik szükségessé, hogy e téren hosszú évtizedek múlva is a termelést meghaladó keresletre számíthatunk.

Az a hiány tehát, ami a mezőgazdaság kisebb faszükségleteiben ma mutatkozik, hova-tovább állandósulni fog.

Állandósulni fog annál inkább, mert a hegyvidékek fejlesztett ipara mindig több és több enemű anyagot szív fel s a hegyvidék termelési feleslegeire nem számíthatunk.

Maga a közlekedési eszközök leromlása és a rendkívül drága szállítás is kell hogy gondolkodóba ejtsen bennünket.

Arra kell iparkodnunk a mezőgazdaság faellátásának biztosítása céljából, hogy ezeket a tömegszükségleteket a közvetlen közelből tudjuk még a ma teljesen erdőtlen vidékeken is biztosítani.

Keressük már most, hogy az erdő- és mezőgazdaság milyen arányu megoszlása mellett lehetne ezeket a szükségleteket legálább nagyjában biztosítani.

Számítsunk minden 20 kat. hold mezőgazdaságilag művelt földterületre egy háztartást. Ennek évi legkisebb tüzelőszükségletére, háztartási és gazdasági tüzelésére havonta 1 ümm^3 -t, az előbb

említett kisebb gazdasági haszonfa szükségletére (karó, kerítés-oszlop, egy-egy szarufa, rud, löcs, szerszámmal stb.) pedig egy tömörköbmétert számítva, az ilyen szükséglet 12 ürköbméter tűzifára és egy tömörköbméter haszonfára rug. Ebbe még egyáltalában nincs beszámítva a városok, ipari feldolgozó telepek szükséglete, valamint azok a gazdasági szükségletek sem, amelyeket a gazdaközönség is már iparilag feldolgozott állapotban vesz igénybe.

Ha az ürköbmétereket tömörköbméterekre átszámítjuk, s felteesszük, hogy a szükséglet $\frac{1}{4}$ része az utszélek, mesgyék befásítása és az ilyen fásítások rendszeres használata útján fedezhető, 6—7 tömörköbmétert tesz ki a 20 kat. hold mezőgazdasági föld mai faszükséglete. Ez a szükséglet a gazdaság belterjességének emelkedésével arányosan növekedni fog.

Már a mostani szükséglet alapulvétele mellett is 20 kat. hold mezőgazdasági területre $2\frac{1}{2}$ —3 kat. hold erdőterületnek kell esnie, hogy az előbb említett tömegszükségeket fedezni tudjuk.

Tehát 12·5—15·0% erdőnek mindenütt kellene lenni, ha magát a mezőgazdaság akadálytalan fenntartását biztosítani akarjuk, az erdősültebb részeken ezenfelül mutatkozó többlet pedig a nagyobb városok és az ipar szükségleteit van hivatva fedezni.

Nem mondhatjuk ilyenformán elegendőnek azt, hogy a törvény csak a feltétlen erdőtalajon álló erdőkre mondja ki a fenntartás kötelezettségét.

Sőt az sem elegendő, ha a meglévő erdők fennmaradását biztosítjuk. Gondoskodni kell azokon a helyeken, ahol az erdő kevés, új erdők telepítéséről.

Annak az elbírálását pedig, hogy hol, mikor és mennyi talajt szabad az erdőművelés alól elvonni, olyan fórumra kell bízni, amely minden politikai befolyástól mentesen, kicsinyes helyi érdektől függetlenül tudja az erdő fenntartásához fűződő rendkívüli gazdasági érdekek figyelembevételével ezt a kérdést elbírálni.

Az eddig említetteken kívül teljesen figyelmen kívül hagyott a törvény két igen fontos kérdést, az erdőápolás és a feldarabolás kérdését.

A legsikerültebb felújítás sokszor igényli az erdőgazda beavatkozását addig, amíg a használatra legalkalmasabb kort eléri.

A fanem helytelen megválasztása, a gyéritések elmulasztása, tulhajtása, vagy helytelen foganatosítása az egész jövő gazdaság eredményét veszélyeztetheti. A fanem helytelen megválasztása is gyakran csak évtizedek múlva állapítható meg.

Mindezek a körülmények pedig az erdőgazdaság természeténél fogva évtizedekre kiható súlyos gazdasági következményekkel járhatnak.

Módot kell tehát találni arra, hogy az ilyen teendők idejében leendő foganatosításába az állam szükség esetén bele is nyulhasson.

A másik az erdő felaprózásának kérdése.

Nem szenved kétséget, hogy a közlekedési eszközök közeleiben vagy a mezőgazdasági birtokkal közvetlen összefüggésben a legkisebb erdőterület is előnyösen és jól hasznosítható, megőrizhető és fenntartható.

Éppen olyan kétségtelen azonban, hogy a közlekedési eszközöktől távol fekvő, minden oldalról idegen birtokok közé beékelte apró erdőbirtokokon okszerű és jövedelmező erdőgazdaságot űzni ugyyszólván lehetetlen.

Ebben a tekintetben területi határt szabni nem lehet.

Míg a sík területen, vagy az út mellett fekvő mezőgazdasági föld végében az $\frac{1}{4}$ holdas erdőterületen is lehet rendesen, jól és jövedelmezően gazdálkodni, addig a hegyvidéken, a nehezen megközelíthető oldalak közepén, vagy völgyek fenekén az 1000 holdon felüli elzárt birtok rendszeres gazdálkodása elé is nem ritkán gördülnek elháríthatatlan pénzügyi és gazdasági akadályok.

A kérdés annál kényesebb, mert viszont gazdasági okok nem ritkán kívánják az önálló, rendszeres gazdaságra egymagukban is alkalmas, nagyobb birtoktestek különválását éppen azért, hogy az értelmesebb, jobb gazdát ne akadályozza minden elhatározásánál a birtokostárs elmaradottsága, esetleg rosszakarata.

Itt jutna ismét igen fontos szerep a már említett független fórumnak, amely az összes ilyen kérdésekben végső fokon lehetne hivatott dönteni.

Azt a törekvést, hogy ilyen birtok kiválása ne jelentsen

egyed az erdőpusztítással, mint már jeleztem, igen könnyű megakadályozni, mihelyt a kiválás nem jelent egyed a fenntartási és rendszeres gazdálkodási kötelezettség megszűntével. Ez a rendelkezés lesz az *indokolatlan* kiválási törekvések egyetlen orvossága.

Módot kell azonban keresni ezenfelül arra is, hogy az indokolatlanul széttagolt és így rendszeres gazdaságra külön-külön nem alkalmas apró erdőbirtokok egy gazdasági egységbe legyenek kényszer útján is összevonhatók.

Lesznek olyan esetek is, ahol a tulajdonosok jobb belátása a békés társulásra fog vezetni s az államra csak a felügyelet, illetve a gazdasági adminisztráció kötelezettsége hárulik.

Mindenesetre lesznek azonban olyan esetek is, ahol csak a kisajátítással lehet a kérdést megoldani, mert a kénysztársulások a gazdasági élet szempontjából nem érnek többet, mint a kényszerházasság az egyéni életben.

Ezek voltak véleményem szerint az 1879. évi XXXI. t.-cz. legnagyobb hiányai.

A kiadandó törvényes rendelkezésnek tehát nagy vonásokban a következő rendelkezéseket kellene tartalmaznia.

Minden erdőt fenn kell tartani, sőt azokon a helyeken, ahol egy-egy megállapított körzet határain belül nincs meg a törvényesen megállapított erdőszázalék, új erdőket kell telepíteni.

Erdőt kiirtani és a területet más célra hasznosítani csak a törvényben megállapított független fórum engedélyével szabad.

Ilyen irtást egyáltalában nem szabad engedélyezni:

1. ha az erdő talaja másnemű gazdasági művelésre állandóan nem alkalmas;
2. ha az illető körzetben az erdő kiirtása esetén nem marad meg a törvényben megkövetelt minimális erdőarány;
3. ha az erdő véderdő, futóhomokon áll, vagy az ország faszükségeinek ellátása, esetleg egyéb közérdek annak fenntartását megkívánja.

Területcserének, vagyis a kiirtott terület helyett más terület erdővé minősítésénck csak a 2. pont esetében és így is csak akkor van helye, ha a pótlólag az erdőhöz csatolandó területet előzőleg sikeresen beültetik.

Az összes erdőket hatóságilag jóváhagyott üzemterv szerint

kell kezelni, s az üzemtervek pontos betartását az állam szigoruan ellenőrzi. A lehetőleg egyszerű üzemterv elkészítéséről szükség esetén a birtokos költségén az állam gondoskodik.

Azokat az erdőbirtokokat, amelyeknek birtokosai az üzemterv előírásait be nem tartják, vegye az állam kezelésbe s a birtokosnak csak a kész termékeket bocsássa az összes költségek megtérítése ellenében rendelkezésére.

Kisebb kötelezettségek be nem tartása esetén (kisebb erdő-
sitési hátralékok, gyéritések, állományápolás elmulasztása stb.) joga legyen az államnak a munkát a birtokos költségére foganatosítani.

Üzemtervtől eltérő használatokat csak tényleges rendkívüli szükség esetén szabad engedélyezni.

Ha pedig az ily módon keletkezett túlhasználat a legközelebbi évre esedékes használat mértékét meghaladja, úgy azt csak egy ujonnan szervezendő minden politikai befolyástól független fórum engedélyezhesse.

Korlátozni kell a tarvágások nagyságát, megszabni azt a határt, amennyit különösen erősebb lejtőjű hegyoldalakon egy tagban letarolni szabad.

A mesterséges felújításnak a tarvágást egy éven belül követnie kell. Ha a birtokos nem foganatosítja, módot kell az államnak nyújtani arra, hogy a birtokos költségén foganatosítsa.

Éppen így kell azonban gondoskodni arról is, hogy a helytelenül foganatosított vagy nem sikerült természetes felújítások, elvéhédtt sarjerdők helyén mesterséges uton és idejében megfelelő erdők létesüljenek.

Törvényhozásilag kell az erdő ápolásáról, a fiatal és középkorú állományok gondozásáról is intézkedni.

Egyéni részeknek a közös birtokokból való kiválását csak a gazdasági követelmények leggondosabb mérlegelésével és csak akkor szabad engedélyezni, ha a rendszeres, önálló és jövedelmező gazdaságra az elkülönülő részek mindegyike egymagában is alkalmas. Az ennek figyelembevétel nélkül szétdarabolt területeket pedig kényszer útján is egyesíteni kell.

Mindezeknek az intézkedéseknek a sikere azonban csak a végrehajtás módján fog megfordulni.

Gondos, gyakori és szigorú ellenőrzés, a mulasztásoknak a birtokos költségén való pótlása, praeventív intézkedések az áthágások megakadályozására, ezek azok az eszközök, amelyek a törvény hatékonyságát biztosítják.

Hogy pedig ezt az erdészeti szolgálat átszervezése nélkül biztosítani nem lehet, azt *Kaán* elől említett cikke a gazdasági okokon kívül a statisztikai adatoknak egész halmazával bizonyította.

Végül biztosítani kell a törvénynek a gazdasági élet folytonos fejlődéséhez való simulását s gondoskodni kell olyan szervezetről, amely az ezirányú kívánalmakkal már hivatásánál fogva is állandóan foglalkozzék.

Tény, hogy ezeknek a kérdéseknek ilyen módon való rendezése a féltve őrzött magánjogokba mélyen belevág. De egyszer már ezzel a kérdéssel is tisztában kell lenni.

Ha közérdek az, hogy erdőgazdaságunk már egyszer rendes mederbe terelődjék, hogy elsőrendű szükségletek hiánya ne gátolhassa a gazdasági és ipari életet s azok fejlődését, hogy jövedelmezőbb, egész vidékeknek megélhetést nyújtó erdőterületek ne válhassanak az egész vidék átkává, hasznavehetetlen pusztasággá, akkor ezeket a magánjogi fikciókat félre kell az utból háritani. Mert a közérdek szempontjából teljesen mindegy az, hogy a káros cselekedet, vagy mulasztás következményei ma mutatkoznak-e, vagy tiz-husz év múlva. A cél csak egy lehet, hogy a köz érdekét a károsodástól meg lehessen védeni, ami az egyéni érdeket is mindig jobban biztosítja, mint a közre káros eredményből származó látszólagos pillanatnyi előnyök.

Aki pedig azt hiszi, hogy ezekkel a kérdésekkel még ráérünk foglalkozni, az nézze meg közelről a Pilis-Vértes hegységnek azokat a szeszélyes alaku szaggatott csucsait és nyulványait, amelyek a budapest-esztergomi vasutvonalat mindkét oldalról kísérik.

